

потенційних можливостей підприємства, при цьому структурна модель формування потенціалу підприємства показує, що потенціал будь-якого рівня виникає як результат взаємодії ресурсів, що його забезпечують. Таким чином, формування потенціалу матеріальних ресурсів виступає визначальним фактором при вивченні ефективності і темпів зростання виробництва.

Джерела та література:

1. Авдеенко В. Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В. Н. Авдеенко, В. А. Котлов. – М. : Экономика, 1989. – 240 с.
2. Андреева Г. И. Економічний аналіз : навч.-метод. посіб. / Г. И. Андреева. – К. : Знання, 2008. – 263 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
3. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб., 1999. – 414 с.
4. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 71-76.
5. Бачевський Б. С. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / Б. С. Бачевський, І. В. Заблюдська, О. О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
6. Березіна Л. М. Виробнича функція та ресурсний потенціал аграрних підприємств / Л. М. Березіна // Вісник ХНТУСГ. Серія : Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. – 2006. – Вип. 31. – С. 64-68.
7. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 2003.
8. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред) та ін. – К. : Видав. центр "Академія", 2002. – Т. 3. – 952 с.
9. Запаси : Положення (стандарт) Бухгалтерського обліку 9 : затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
10. Игнатенко Н. Т. Производственно-ресурсный потенциал территории / Н. Т. Игнатенко, В. П. Руденко. – К., 1986. – С. 7.
11. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности : учеб. пособие / А. И. Алексеева, Ю. В. Васильев, А. В. Малеева, Л. И. Ушвицкий. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 528 с.
12. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
13. Мескон М. Основи менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1995. – 702 с.
14. Формування та оцінювання потенціалу підприємства : навч. посіб. / Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська, С. Ф. Большенко, О. В. Маслош, Н. В. Швець, Г. В. Пчелинська, О.Д. Кирилов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 352 с.

Ячменьова В.М., Долгова Н.С.

УДК 339.01

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ АДАПТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Важливою характеристикою економічної ситуації початку ХХІ століття є прискорення ринкових змін, які встановлюють нові вимоги до всіх суб'єктів ділової активності як в Україні, так і закордоном. Ринкові зміни збільшують невизначеність умов діяльності та пов'язані з цим ризики. Визначальними умовами сьогодення в діяльності вітчизняного підприємства є невизначеність ринку, термінів та умов постачань, поведінки споживачів, конкурентів, органів державної влади. Таким чином підприємство існує та розвивається в активному зовнішньому середовищі, що висуває підвищені вимоги до діяльності суб'єктів ринкової економіки та формує такі умови, які потребують змін в системах різного порядку. Плинність змін зовнішнього середовища вимагає від суб'єктів швидкого реагування, а для отримання позитивного результату необхідно володіти конкурентними перевагами, адаптивністю діяльності, а саме: залишатися гнучкими, цілісним, мати ринкову цінність та людський капітал. Саме це вимагає від нас пошуку нових способів, методів та логіки щодо оцінювання рівня адаптивності діяльності промислового підприємства.

Аналіз публікацій таких учених як: Б. А. Райзберг, Лозовський Л. Ш., Стародубцева Є. [1], Р.А. Фатхутдінов [2], Х.С. Барановська [3], А.А. Мадих [4], В.М. Ячменьова [5], Азоев Г.Л. [6], Шевченко Л.С. [7], Вовчак А.В. [8], Отенко І.П. [9], Оберемчук В.Ф. [10], Сетров М. [11], Крутов С.В. [12], і т. д., свідчить про те, що єдиного підходу до визначення адаптивності не сформовано, так як і не сформовано єдиної думки щодо понять "діяльність" та "конкурентні переваги". Всі вони дають визначення категорій з різних аспектів в залежності від напрямку їх наукових робіт, але, в той же час, відсутній підхід щодо визначення адаптивності в контексті конкурентних переваг. Роботу виконано в межах наукових досліджень кафедри менеджменту Національної академії природоохоронного і курортного будівництва.

Метою статті є визначення поняття "адаптивність діяльності промислового підприємства" з точки зору конкурентних переваг. Для цього необхідно: проаналізувати поняття "адаптивність", "діяльність" та "конкурентні переваги" в контексті дослідження різними вченими; провести морфологічний аналіз зазначених понять, з метою встановлення ключових слів; навести інтерпретацію понять "адаптивність", "діяльність" з точки зору конкурентних переваг.

**ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ АДАПТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА
НА ЗАСАДАХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ**

Перш ніж говорити про оцінювання рівня адаптивності діяльності промислового підприємства, розкриємо окремо сутність понять "адаптивність", "діяльність", "конкурентні переваги".

Для цього проведемо морфологічний аналіз, що дасть змогу визначити ключові слова, які характеризують кожний із термінів, і слугуватиме основою для формулювання власних визначень понять.

Таблиця 1. Морфологічний аналіз терміну "адаптивність".

Ключове слово	Інтерпретація
здатність	системи, організації або окремої людини пристосовуватися до різних умов навколишнього середовища до зміни форми
	системи, адаптуватися ефективно і при швидко мінливих обставинах
	справлятися з несподіваними заворушеннями в навколишньому середовищі
	у відносно короткий період пропонувати своїм клієнтам новий або оновлений продукт, послугу в залежності від змін вимог споживачів
	пристосовуватися до умов зовнішнього середовища, гнучкість його реагування на навколишні зміни
	можливість й мотивація для того, щоб мислити й діяти стратегічно
	системи зберігати експлуатаційні показники в заданих межах при зміні умов функціонування
	підприємства змінювати параметри свого стану і структуру, перебудовуючись відповідно до змін зовнішнього середовища і ці зміни мають разовий характер
	підприємства своєчасно відповідати на зміни зовнішнього середовища, що характеризує ступінь відповідності внутрішнього середовища підприємства зовнішньому
	яка забезпечує стійкість діяльності
властивість	системи, що відображають можливість цілеспрямованої зміни її параметрів, структури й функцій у відповідь на зміни умов функціонування
	виробничої структури, яка обумовлює здатність до змін, при цьому перетворенням піддаються не які-небудь другорядні елементи організації, а її ядро – структура, процеси, методи
	пристосовуватися, як форма відносин організації із зовнішнім середовищем, як процес внутрішньоорганізаційної перебудови
	що полягає в пристосуванні до внутрішньо організаційних та макроекономічних змін і в багатоаспектному вираженні економічних відносин
	стійкості діяльності промислового підприємства відображає його здатність не припиняти діяльність за будь-яких умов, використовуючи в несприятливих випадках існуючі резерви ресурсів
характеристика	функціонування цілеспрямованої системи, що визначаються відповідністю між її цілями і отриманими в процесі діяльності результатами
тенденція	ефективності роботи підприємства, що відбиває спроможність підприємства до перерозподілу ресурсів для досягнення оптимальних результатів господарювання в умовах змін ринкового оточення, а також ступінь інтеграції та узгодженості дій підрозділів підприємства при вирішенні загальних завдань
умова	завдяки якій в організації товари або послуги, попит та пропозиція збігаються і синхронізуються у всі часи

Проведений морфологічний аналіз дозволив визначити ключові слова, що описують поняття "адаптивність", серед них: здатність, властивість, характеристика, тенденція й умова. Це доводить, що поняття є багатограним та неоднозначним, що не існує єдиного підходу до його визначення, тому виникає потреба сформулювати визначення поняття "адаптивність" в контексті нашого дослідження. Таким чином, поняття "адаптивність" ми можемо представити як *здатність системи, під час своєї діяльності, формувати конкурентні переваги, яким властиві характерні тенденції до змін за певних умов зовнішнього середовища.*

Нами встановлено, що визначною характеристикою системи є її діяльність, тому перш ніж говорити про поняття "адаптивність діяльності промислового підприємства" розкриємо сутність самого поняття "діяльність".

Таблиця 2. Морфологічний аналіз терміну "діяльність".

Ключове слово	Інтерпретація
процес	виробництва продукції (товарів та послуг), який здійснюється з використанням певних ресурсів: сировини, матеріалів, устаткування, робочої сили, технологічних процесів тощо
	послідовності дій, які призводять до отримання відповідного набору товарів та послуг
	який установлює такі стійкі зв'язки між елементами та їх частинами в межах системи, які обов'язково повинні бути спрямовані на досягнення конкретної мети
	взаємодії елементів, які ввійшли до складу системи на підставі їх субординації при досягненні мети та виконанні кожним з них своїх функцій на основі адаптації, спеціалізації, кооперації, конкуренції та комбінування
	який має мету, засоби виробництва та результат у вигляді товару чи послуг, здійснюється у сферах матеріального та нематеріального виробництва різними економічними суб'єктами.
сукупність	способів досягнення мети, а самі способи можуть розрізнятися інструментами та рівнем участі в реалізації функцій діяльності дій, спрямованих на досягнення мети
операції	пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції, що є головною метою створення підприємства пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції з метою задоволення потреб ринку й отримання прибутку.
явище	реального світу, основною рисою якого є трансформація об'єктів реального світу ш яке сприймається одним або багатьма суб'єктами як реальний об'єкт – процес здійснення діяльності
рух	який повинна виконувати система для досягнення своєї мети

Вченими доведено, що будь-яке підприємство існує та здійснює свою діяльність за всіма принципами відкритої системи і відповідає всім системним вимогам. Інтерпретація поняття "діяльність" різниться за змістом в залежності від напрямку дослідження. Стосовно визначення терміну з точки зору підприємства трактування діяльності можна розглядати як: процес, сукупність способів та дій, операції, явище, рух. Різноманітність і неоднозначність ключових слів свідчить про невизначеність поняття, що дає нам право сформулювати власне визначення поняття "діяльність" як *процес або явище, які здійснюють необхідні операції, використовуючи відповідні способи, методи, інструменти та забезпечують прогресивний рух системи в цілому.*

Якщо підприємство здійснює діяльність, то в умовах ринкової економіки воно мусить утворювати конкурентні переваги, з метою досягнення певних цілей, тому ми вважаємо за доцільне визначитися з поняттям "конкурентні переваги" та уточнити їхню природу.

Таблиця 3. Морфологічний аналіз терміну "конкурентні переваги".

Ключове слово	Інтерпретація
характеристики	які забезпечують підприємству перевагу над прямими конкурентами
	які створюють для організації, що виробляє й/або реалізує даний продукт, певні переваги над конкурентами; будь-які інновації, що дають реальне збільшення бізнес-успіху
	товарів (споживачі властивості), специфічні умови виробництва й продажу, додаткові послуги, які відрізняють діяльність фірми й створюють її переваги над прямими конкурентами або властивості (атрибути) товару або торгівельної марки, що забезпечують фірмі переваги над прямими конкурентами
результат	більш ефективного за конкурентів управління процесами формування таких якісних і кількісних властивостей товару, які представляють цінність для покупця конструктивного мислення, можливість компанії випереджувати своїх конкурентів в наслідок відмінностей в операційній ефективності
показник	що забезпечує підприємству перевагу над конкурентами на цільовому ринку
прояв	переваги над конкурентами в економічній, технічній, організаційних сферах діяльності підприємства, які можна виміряти економічними показниками (додатковий прибуток, більш висока рентабельність, ринкова частка, обсяги продажів)
величина	інтегрального характеру стосовно конкурентоспроможності й конкурентного потенціалу, що характеризує здатність підприємства успішно конкурувати у коротко – і довготерміновий періодах
сукупність	факторів, що визначають успіх або неуспіх підприємства в конкуренції
продуктивність	використання ресурсів, яка проявляється при зіставленні з іншими господарюючими суб'єктами (підприємствами, галузями, національними економіка ми інших країн), є глобальною метою економічної стратегії фірми й галузі національної економіки
ресурси	унікальні, відсутні й невлімові, якими володіє підприємство, а також стратегічно важливі для даного підприємства сфери бізнесу, які дають змогу перемагати в конкурентній боротьбі
цінності	ексклюзивного характеру, властиві системі, які забезпечують високу компетентність фірми в якій-небудь області діяльності або у випуску товару порівняно з конкуруючим фірмами
компетентність	підприємства в будь-якій області, що надає підприємству найкращі можливості залучати й зберігати клієнтів
переваги	що забезпечують доходи, які перевищують середньо галузевий рівень і сприяють завоюванню міцних позицій на ринку

Проведений аналіз характеризує розмаїття підходів до визначення поняття "конкурентні переваги". Так одні схильні стверджувати, що це – характеристика, другі – що результат, треті – показник, інші – прояв, продуктивність, ресурси, цінності і т.п. Тому в відповідності до нашого дослідження "конкурентні переваги" можна представити як *характеристики, які мають очевидний прояв завдяки використанню сукупності факторів, цінності ресурсів, компетентності персоналу та дають можливість підвищити продуктивність праці, ефективність діяльності підприємства.*

Таким чином, проаналізувавши думки вчених щодо трактування понять "адаптивність", "діяльність" та "конкурентні переваги", можна сформулювати поняття "адаптивність діяльності промислового підприємства" як *здатність системи формувати характеристики, які мають очевидний прояв та дають можливість ефективно впливати на процес здійснення сукупності операцій, що забезпечують прогресивний рух системи в цілому.*

ВИСНОВКИ.

В результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

по-перше, сформульовано власне визначення поняття "адаптивність діяльності промислового підприємства", яке надалі ми маємо використовувати в своєму дослідженні стосовно оцінювання рівня адаптивності діяльності промислового підприємства на засадах конкурентних переваг;

по-друге, доведено, що рівень адаптивності діяльності промислового підприємства залежить від низки чинників, серед яких можна виділити зовнішні та внутрішні. В свою чергу, до зовнішніх чинників можна віднести: політику держави, нормативно-правову базу, соціально-економічне становище країни, поведінку конкурентів та споживачів, форс-мажорні обставини; до внутрішніх – кадрові, фінансові, маркетингові, виробничі та інші чинники, в залежності від активності підсистем промислового підприємства;

по-третє, визначено, що сутність поняття адаптивності можна описати такими характеристиками як: гнучкість, ринкову цінність, цілісність та людський капітал, які надалі можна представити адекватними та релевантними показниками.

Джерела та література:

1. Райзберг Б. А. Сучасний економічний словник / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозівський, Е. Б. Стародубцева. – 5-е вид., перероб. та доп. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
2. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса : учеб. / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Маркетинг, 2002. – 888 с.
3. Баранівська Х. С. Стійкість підприємства як його властивість / Х. С. Баранівська // Інноваційно-орієнтовані засади максимального використання потенційних можливостей виробництва в умовах інтеграції : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (14-15 жовтня 2010 р.). – Тернопіль : Крок, 2010. – 221 с.
4. Мадих А. А. Моделі і методи управління загальносистемними характеристиками адаптивних виробничо-економічних систем : [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.03.02 – економіко-математичне моделювання / А. А. Мадих. – Донецьк, 2006. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
5. Ячменьова В. М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств : монографія / В. М. Ячменьова. – Сімферополь : Доля, 2007. – 384 с.
6. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков. – М. : ОАО "Тип "НОВОСТИ", 2000. – 256 с.
7. Шевченко Л. С. Конкурентное управление : учеб. пособие / Л. С. Шевченко. – Харьков : Эспада, 2004. – 520 с.
8. Вовчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В. Вовчак, Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2. – С. 50-53.
9. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами підприємства / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків : Вид-во ХНУ, 2005. – 212 с.
10. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємств / В. Ф. Оберемчук. – К. : Вид-во МАУП, 2000. – 128 с.
11. Сетров М. Основы функциональной теории организации / М. Сетров. – Л. : Наука, 1972. – 156 с.
12. Крутов С. В. Производство + Психология : [Электронный ресурс] / С. В. Крутов. – Режим доступа : <http://psyfactor.org/lib/krutov0.htm>

Шило К.М.**УДК 346.7: 331.101.264****КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ**

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які відбуваються сьогодні в усіх сферах суспільного життя України, потреби в забезпеченні її сталого розвитку настійно вимагають від українського суспільства і держави принципово нового ставлення до питання формування трудового потенціалу. Це пов'язано передусім із становленням інформаційного суспільства, потребами в інноваційно-інвестиційному розвитку країни, розбудові новітньої економіки, що базується на знаннях, забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими, творчими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою ринковою економікою.

Оскільки сучасній економіці притаманний швидкий темп розвитку, то необхідно враховувати не лише сучасні можливості трудових ресурсів та резерви їх розвитку, а й майбутні перспективи. Тому доцільно вести мову саме про трудовий потенціал та особливості його формування як фактор ефективності його реалізації.

Аналіз основних напрямів досліджень і публікацій. Вагомий внесок щодо питань державного регулювання формування та розвитку трудового потенціалу зробили багато вчених та практиків, зокрема: І. Бажан, І. Бондар, І. Заюков, М. Геєць, А. Колот, О. Левченко, В. Лич, О. Мороз, Н. Ушенко та інші.

Мета статті – визначення основних концептуальних засад державного регулювання формування трудового потенціалу в контексті інноваційного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Негативними факторами щодо процесу відтворення й нарощування якісного кадрового потенціалу держави та його розвитку, насамперед є: несприятливі соціально-економічні умови формування трудового потенціалу до досягнення людиною працездатного віку; проблеми соціально-економічної захищеності працівників; недосконалість законодавства в соціально-трудої сфері, нескоординованість його положень із господарським, міграційним, податковим, фінансово-бюджетним, цивільним законодавством тощо; небезпечне усталення тінювих трудових відносин; значний вплив економічно активного, професійно підготовленого населення за межі України; зруйнованість системи спадковості передачі трудових навичок і досвіду в багатьох галузях суспільного виробництва; неадекватнішим умовам система державного управління у цій сфері та ін.

У зв'язку з цим, сучасні методологічні підходи до вирішення зазначених проблем базуються на принципах взаємозв'язку, взаємозумовленості і взаємозалежності економічної моделі розвитку, яка автоматично передбачає необхідність внесення глибоких змін в національну політику щодо формування трудового потенціалу, ринку праці і зайнятості держави та її регіонів. Провідні вчені-економісти схиляються до думки, що ефективна реалізація формування та розвитку трудового потенціалу суспільства